PAUL BIJMAN:

'Werken aan een multiresistente tulp'

De tulp doet het nationaal en internationaal nog steeds erg goed. Het is een van de symbolen van Nederland. Veredelaars zorgen voor een gestage stroom nieuwe cultivars. Waar werken de tulpenveredelaars op dit moment aan, en waar letten ze zoal op. De komende maanden portretteert BloembollenVisie een aantal bekende en minder bekende tulpenveredelaars. In de tweede aflevering Paul Bijman van Tulip Trade.

Tekst: Arie Dwarswaard
Foto's: René Faas, Paul Bijman

Terwijl de een bij wijze van spreken tussen de tulpen is geboren, komt de ander pas veel later in aanraking met dit bolgewas. Tot die tweede categorie behoort Paul Bijman uit Hoogwoud. Thuis, in zijn geboortedorp Opmeer, was de bloembol wel bekend, maar vooral omdat in de directe omgeving elk voorjaar volop kleur te zien was. Op zijn twaalfde jaar deed Paul Bijman wat zoveel andere leeftijdgenoten deden in de zomer. De bouw op om tulpen te rapen. "De jongens gingen rapen, de meiden en de moeders gingen pellen. Pas na een paar jaar kwam de teelt in netten, en toen was het met het rapen gedaan."

De tulp maakte toen nog niet veel meer los dan dat het een hele praktische manier was om geld te verdienen in de zomer. Pas tijdens zijn studie biotechnologie aan het Van Hall Instituut in Leeuwarden sloeg de vonk over. "Ik ging stage lopen bij Jaap van Tuyl van PRI in Wageningen. Daar is het allemaal begonnen. Toen werd er al volop gewerkt aan soortkruisingen met resistentie tegen virus, zuur en vuur. De basis was daar al eerder voor gelegd door Joop van Eijk, voorganger van Jaap van Tuyl. Toen ik stage ging lopen werd de stap gezet naar de ontwikkeling van tulpen met meervoudige resistentie. Een project dat was gestart in samenwerking tussen PRI en een groep tulpentelers." De stage leidde er toe dat Paul na Leeuwarden nog doorging met studeren in Wageningen. In 2010 was hij met zijn studie klaar. Bij PRI kreeg hij nog de gelegenheid om aan het tulpenproject verder te werken als promotieonderzoek. Duidelijk was toen wel al dat er mogelijk een einde zou komen aan het project. Deze aanstelling duurde tot en met december 2011. Het praktische werk voor het onderzoek is afgerond, het schrijven van het proefschrift moet dit jaar plaatsvinden. Op dit moment werkt Paul als lelieveredelaar bij Mak Breeding. Paul vertelt dat het promotiewerk verder gaat naast deze baan, maar dat het zwaar is om deze baan te combineren met promoveren. "Ik wil graag promoveren, maar dit zal een lang traject worden. Normaal gesproken werk je vier jaar fulltime aan een promotieonderzoek. Nu ik het combineer met mijn huidige baan zal dit meer tijd in beslag nemen."

Afgelopen voorjaar liet het veld vol zaailingen allerlei kleuren zien

EIGEN WERK

Parallel aan zijn studie ging Paul Bijman ook zelf met de tulpenveredeling aan de slag via zijn eigen bedrijf Tulip Trade. "Nadenkend over de ontwikkelingen in de sector, waarbij door de schaalvergroting vooral in de kleuren wit en geel het tulpenmozaiekvirus steeds lastiger is aan te pakken, leek het mij van groot belang om te gaan werken aan een multiresistente tulp. Door mijn opleiding wist en weet ik waar kennis over het sortiment is te vinden. Door met die beschikbare informatie aan de slag te gaan wil ik dat doel bereiken, en zo een hele goede tulpenveredelaar worden. Ik wil tulpen ontwikkelen voor de grote massa. Daarmee kan de sector veel bereiken als het gaat om de reductie van gewasbeschermingsmiddelen. Cultivars waarvan een grote oppervlakte wordt geteeld en aanzienlijk minder middel nodig hebben tellen flink mee." Wat de resistentie betreft merkt hij op dat het niet om een absolute, volledige resistentie zal gaan. "Het zal vooral neerkomen op een veel hogere tolerantie tegen TBV, vuur en zuur."

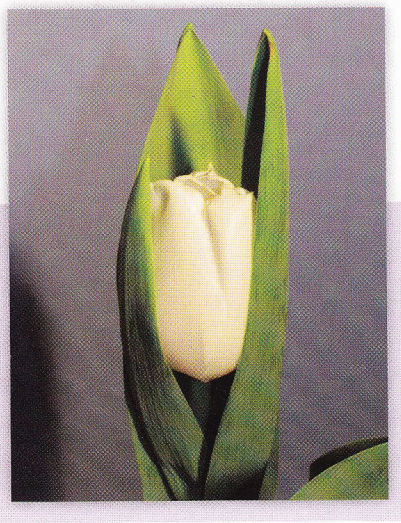

TWEE TOPPERS

Met een kruisingsprogramma dat nog maar net is gestart is het lastig om aan te geven wat de toppers uit het veredelingswerk zijn. Toch kan Paul Bijman er nu wel twee aanwijzen die in zijn ogen passen binnen zijn doelstelling. De ene is een dubbele gele, die over een goede poot en verhouding beschikt, de andere is een witte tulp met dezelfde eigenschappen.

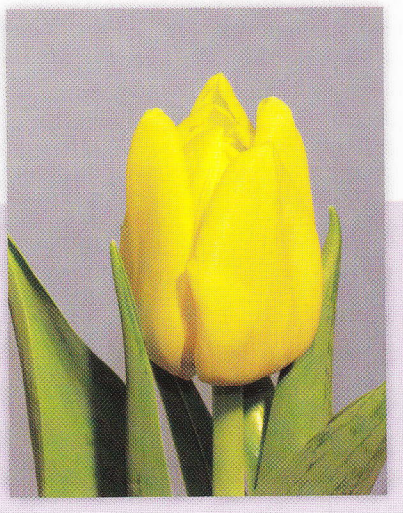

Paul Bijman: "In feite werk ik nu aan de oplossing voor problemen in de toekomst. Een mooie manier van vooruitkijken"

VEEL KRUISEN

In 2006 maakte Paul zijn eerste kruisingen. Als uitgangsmateriaal kon hij beschikken over halfmateriaal dat door de Wageningse onderzoekers Van Eijk en Van Tuyl is ontwikkeld. Hier zijn de ouders Tulipa fosteriana 'Princeps' en Tulipa fosteriana 'Cantata'. Twee cultivars waarvan bekend is dat daar de hoogste resistenties in zitten. Dat komt onder meer tot uiting in 'Ad Rem', waarvan een van de ouders ook 'Princeps' is. "Elk jaar maak ik tussen de 1.000 en 1.500 kruisingen. Dat klink heel veel, maar omdat ik met halfmateriaal werk is de kans op kiemkrachtig zaad veel kleiner dan als je binnen het gangbare sortiment kruist. Ik oogst per jaar niet meer dan 3.000 zaden. Als ouders heb ik van cultivars uit allerlei groepen gebruik gemaakt, zoals parkieten, crispa's en dubbelen. En ik werk ook met verschillende ploïdieniveaus. Er zijn nakomelingen op diploïd, triploïden, tetraploïd en zelfs pentaploïd niveau."

EERSTE BLOEI

Al in 2010 bloeiden de eerste zaailingen. De jaren tussen zaad en bloei volgt Paul de zaailingen al intensief. "Ik ga na hoe hard ze groeien. Alles wordt elk jaar gewogen. Wat te weinig groeit valt af. Testen op virus, Fusarium en Botrytis kan dan eigenlijk nog niet. Je hebt van elke zaailing maar één bolletje. Het is toch van belang om te weten wat er uit komt. En dat hoeft geen eindproduct te zijn. Ik kan er ook weer mee doorkruisen. Dat is in een aantal gevallen al gebeurd. Daar zit ik nu al in de derde generatie. Van alles wat inmiddels heeft gebloeid is een flink deel getest op resistentie tegen TBV en volgend jaar tegen Fusarium.

> 'Ik wil tulpen ontwikkelen voor de grote massa. Daarmee kan de sector veel bereiken als het gaat om de reductie van gewasbeschermingsmiddelen'

Tussen de vele zaailingen die hij inmiddels heeft zitten er die in ieder geval visueel voldoen aan het doel dat hij zich heeft gesteld. "Er is onder meer een gele dubbele en een witte enkele die ik de moeite waard vind. Daar zie ik zeker iets in." Gebruik in de broeierij is het uitgangspunt voor hem. "Daar kijk ik uiteraard ook naar. Hoe is de pootlengte, zit de bloem niet te diep in het blad, en klapt de bloem niet te snel open als hij in de warmte komt. Allemaal zaken waarop ik selecteer."

TIJD NODIG

Paul Bijman realiseert zich dat hij met zijn kruisingswerk nog maar aan het begin staat, waar anderen al decennia bezig zijn. "Ik ben in 2006 begonnen. Van alles wat ik nu heb geselecteerd is pas over twintig jaar voldoende materiaal beschikbaar. De tulpenteelt is dan ook twintig jaar verder. Dan zal het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in ieder geval nog minder vanzelfsprekend zijn dan nu het geval is. Ook zullen er eerder meer dan minder regels komen. Goed om dan tulpen te hebben die je met flink veel minder middel kunt telen. In feite werk ik nu aan de oplossing voor problemen in de toekomst. Een mooie manier van vooruitkijken."

SHOWEN

Inmiddels heeft Paul voldoende zaailingen om voor de eerste keer te showen. Dat zal gebeuren op het Holland Flowers Festival, dat vanaf 22 februari bij CNB in Bovenkarspel wordt gehouden. "Daar hoop ik de eerste resultaten van mijn kruisingswerk te laten zien. Wie daar niet naar toe kan, heeft de mogelijkheid om op mijn website een indruk te krijgen van waar ik mee bezig ben. Zie www.tuliptrade.nl."

Resumé

De tulp vindt hij een prachtig gewas. Dat motiveerde Paul Bijman om met de veredeling ervan te starten. Niet door binnen het gangbare sortiment te kruisen, maar wel door via soortkruisingen een multiresistent sortiment te ontwikkelen. Op het Holland Flowers Festival laat hij de eerste resultaten zien.